

AF-2525

M.A. (Previous)
Term End Examination, 2017-18

SANSKRIT

Paper - I

वैदिक भाषा तथा साहित्य

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 100
[Minimum Pass Marks : 36

नोट : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

इकाई-I

1. (क) अधस्तनेषु ऋषि-देवता-छन्द पुरस्सरं मन्त्रद्वयं
व्याख्येयताम् : 10
- (i) आध्रा योषेव सूनर्युषायाति प्रभुञ्जती।
जरयन्ती वृजनं पट्टदीयत उत्पातयति
पक्षिणः ॥
- (ii) यः शम्बरं पर्वतेषु क्षियन्तं, चत्वारिंश्यां
शरधन्वविन्दत्।
ओजायमानं यो अहिं जधान, दानुं शयानं
सजनास इन्द्रः ॥

(2)

(iii) अयं निधि सरमे अद्रिबुहनो,
गोभिरश्वेभिर्वसुभिर्नृष्टः ।

रक्षन्ति तं पणयो ये सुगोपा, रेकु
पदमलकमा जगन्थ ॥

(iv) अहमेव स्वयमिदंवदामि जुष्टं देवेभिरूत
मानुषेभिः ।

यं कामये तंतभुग्रं कृणोमि, तं ब्रह्माणं
तमृषिं तं सुमेधाम् ॥

(ख) कमप्येकं विविच्यताम् : 10

(i) सवितृसू महत्त्वम् ।

(ii) हिरण्यगर्भसूक्त वैशिष्ट्यम् ।

इकाई-II

2. अधोलिखितेषु कमपि द्वयं समीक्षताम् : 20

(क) पृथिवीसूक्ते राष्ट्रीयता ।

(ख) पुरुष सुक्तानुसारं सृष्टिक्रमः ।

(ग) सर्पविषनाशनसूक्त वैशदपम् ।

(घ) मेधाजननसूक्तस्य महत्त्वम् ।

इकाई-III

3. (क) त्वष्टापुत्र विश्वरूपस्यं कथा वर्णनीया । 10

अथवा

(3)

शतपथब्राह्मणमधिकृत्य ब्राह्मणग्रन्थवैशिष्ट्यं
प्रतिपादताम्।

(ख) ईशावास्योपनिषदः दार्शनिकं महत्त्वंविविच्यताम्। 10

अथवा

कावपि द्वौ व्याख्येयौ :

(i) कुर्वन्नवैहकर्माणि, जिजीविषेच्छत ५ समाः ।
एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिप्यते
नरे ॥

(ii) यस्तु सर्वापि भूतानि आत्मन्येवानुपश्यति।
सर्वभूतेषुचात्मानं, ततो न विजुगुप्सते ॥

(iii) विधां चाविधां च यस्तद्देवदोभय ५ सह।
अविधया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययाऽमृतमश्नुते ॥

इकाई-IV

4. अधस्तनेषु कावपि द्वौ प्रतिपादनीयौ : 20

(क) निरुक्ताध्ययनस्य प्रयोजनम्।

(ख) निघण्टवः कस्मात्।

(ग) षड्भावविकाराः।

(घ) औदुम्बरायणमते शब्दः नित्यमनित्यं वा।

इकाई-V

5. (क) कान्यपि चत्वारि सूत्राणि विवेचनीयानि : 10

(i) द्वे द्वे सवर्ण दीर्घे

(4)

(ii) षोडशादितः स्वराः

(iii) ग्रहणस्य च

(iv) द्विस्तावान् दीर्घः

(v) समाहारः स्वरितः

(vi) विनाशो लोपः

(ख) कमपि द्वयं व्याख्येयम् :

10

(i) उदात्तश्चानुदात्तश्च स्वरितश्च

स्वरास्त्रयः ।

द्वस्वो दीर्घो प्लुतो इति कालतो नियमा
अचि ।

(ii) व्याघ्री यथा हटेत्पुत्रान् द्रंष्टाभ्या च न
पीडयेत् ।

भीता पतनभेदाभ्यां तद्वत् वर्णान्प्रयोजयेत् ॥

(iii) शिक्षा घ्राणं तु वेदस्य मुखं व्याकरणं
स्मृतम् ।

तस्मात्साङ्गमधीत्यैव ब्रह्मलोके महीयते ॥

(iv) हस्तहीनं तु योऽधीते, स्वरवर्णविवर्जितम् ।

ऋग्यजुसामभिर्दग्धो वियोनिमधिगच्छति ॥